

שבועות יז

עניין: יצר אלבשיה על ידי מעשיו

פני יהושע כתובות נא :

שם ופליגא דרבא דאמר רבא כו"מ מ"ט יצר אלבשה. קט"והא דאמרין בכריתות נ"י ע"ב דהבועל חייב על כל ביאה ולר' אלעזר על כל כח וכח ולא אמרין יצר אלבשה שאני התם שהוא פשע והלביש יצר לעצמו משא"כ באשה דיצר אלבשה באונס ובזה העליתי ארוכה לדברי רבינו שמחה שהובא בש"ע אה"ע (סי' י"א) נס"ק קע"ח סע' ג' דאשה שנתיחדה עם פרוצין אסורה אפילו באמרה נאנסתי והיינו משום דהוה ליה תחילתה וטופה לרצון ולא מהני האי טעמא דיצר אלבשה לגבה ובתשובה נס"ק כ"ג הארכת:

הפלאה כתובות נא :

כן. ותו דקשה על רבא ממתני' דשבועות דף ט"ז באמרה לו נטמאתי וכו' וכן קשה ממתניתין דנדה שהביא הש"ס בשבועות דף י"ח דמוקי שם אפרישה דמחייב קרבן ולא אמרי' יצר אלבשי' והתם לא שייך תירוק הפ"י הנ"ל דהא התם תחלת ביאה בהיתר ה' ולא שייך לומר משום דהוה גרים בתחלה. ותו קשה על מ"ש התר' ביבמות דף כ' ע"ב

מהר"ץ חיות

חשבינן ליה שב מדידעיתו דאימא יצר אלבשיה. נ"צ ע"י צפ"י ובהפלאה נחידשו (כתובות נ"א ע"ב) דהרי שם מנעם דיצר אלבשיה מותרת לנעלה אע"ג דקוף הניאה צלון ואמאי חייב כאן כרת על הפרישה. ונ"ל דבדלתי במקום שאפשר לעשות אופן המועיל שלא יתעבד איסור לא שייך יצרו אלבשיה. ומ"ט שמעת אל היצר והרי כל התורה כולה ענה ותחצולה מאדון המתחצות לשכר התאוות. רק באשה שאין צידה להנצל לא חייבה התורה על רלוה לצד. משא"כ באיש הרי יכול לפרוש באצור מנה. והתוס' לא כתבו רק דמ"מ שב מדידעיתו מקרי דתחלת ביאה לא היה עושה באיסור נדה. אבל מ"מ חיוז כרת יש כאן. ועי' רמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה ה"ט דכתב ג"כ כיון שהתחיל לנעול אין צידה שלא תמנע שיער האדם טופה אותה לרעות. והיינו שאין צידה לפרוש. אבל היכי שצידה לפרוש מן האיסור לא שייך טענת יצר אלבשיה. ואולם פכ"ד מהל' אישות ה"ט דשם לענין היתר לנעלה מיירי הניא הרמב"ם דאפי' אמרה הניחו לו שאלמלא לא אנס אותי הייתי שוכרתו מותר. היינו משום דשם יש לנו לימוד מיוחד ולא נתפשה הא נתפשה מותרת. אף דאפשר לפרוש. משא"כ לענין חיוז מיתה דנלמד מן ולנערה לא תעשה דבר. א"כ באפשר לפרוש שוב חייבת. ומפ"י לא הניא הרמב"ם צהל' א"צ הך דהניחו לו וזה צורר וצנא"ה לא ק"מ קו' הפ"י והפלאה דהרי כאן גלי תורה לא תקרב היינו לא תפרוש כמ"ס לקמן דף יח ע"ב ואסרה תורה את הפרישה: (מהר"ץ חיות)

אור ישראל מכתב ח'

נמצא לפי זה בכלל נוכל לחלק המצות והעבירות, בגדר הקלות והכבדות, וביניהם פרטים רבים כנ"ל, אשר לפעמים יטעה האדם בזה, בסברו כי הדבר אצלו בגדר הכבדות, אשר זאת טוב להאדם, באופן מצוה להגדיל שכרו, ובאופן עבירה למעט ענישו, ואיננו כן כי לפעמים הדבר כבד להאדם, לא מפאת מצב טבעת לידתו, רק מפאת שהמשיך עליו היצר, ונעשה הדבר כבד לפניו, או שהמשיך היצר בדבר אחר, אשר נולדה ממנה הכבדות גם בדבר הלזו, כי הכוחות בהאדם משולבים המה ותלויים זה בזה, ואז לא יחשב להאדם במצב הכבדות רק גדר הקלות, כיון שבבחירתו המשיך עליו הרעה.

וכן לטוב, לפעמים יקל על האדם עשות מצוה לא בעבור טוב מזוג בזה מלידתו וכיוצא, רק במה שקנה היראה והמוסר וההרגל בדבר הלזו או בדבר משולב לזה, ואז יחשב להאדם בגדר הכבדות הגם שנקל לפניו ושכרו מרובה יותר, ולזאת איכות המצוה והעבירה, אם יכנסו בגדר הכבדות או הקלות, ואיך ומה בפרט, כל יודע לאיש אל נכון, וצדקו דברי הרמב"ם שה' ית"ש הוא יודע איך עורכין המצות והעבירות.

ונוכל להעמים הדבר בדברי רז"ל בסוכה (דף נ"ג) לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע כו' צדיקים נדמה להם כהר, ורשעים נדמה להם כחוט השערה כו' ע"ש, והדבר מפליא יען מה ההשתנות הלזה, אכן הוא הדבר אשר דברנו כי הרשעים שהמשיכו עליהן היצר, בודאי היה קשה להם למאד לכבוש את יצרם, וסוברים המה הגם שבודאי יענשו, אכן רק בגדר הכבדות, ובאמת הדבר אינו כן, כיון שבבחירתם המשיכו עליהן היצר, ומה נעשה הדבר כבד לפניהם, ולזאת מראין להם שהיצר הרע אצלם בבחינת חוט השערה, היפך דמיונם.

וכן צדיקים אשר מהרגילם נעשה אצלם עבודתו ית"ש לתענוג, סבורים לקבל שכר רק בגדר הקלות, והדבר אינו כן כיון שמבחרתם ומצדם נולד, הקלות לכבדות יחשב ושכרם מרובה, לזאת מראים להם כהר.

ומה מאוד יחרד לב האדם, בהתבוננו היטב על מצבו ותכונותו, מי יודע כמה אלפים בחינות יחשב לו לאחור לבחינת הקלות, מפאת שהמשיך בבחירתו עליו הכבדות כנ"ל, וענשו יותר ויותר הרבה מאת אשר ידמה, על פי הדברים הללו נוכל לתת ציור להמשנה באבות, על כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון, היינו דין כפי מצב האדם, חשבון מה שהיה מצבו אם לא המשיך עליו היצר, והיה הדבר נקל עליו הרבה.